



Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 9 ноември 2023 г.
(OR. en)

15094/23

ELARG 71
COWEB 135
COEST 586

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От:	Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от г-жа Martine DEPREZ, директор
Дата на получаване:	9 ноември 2023 г.
До:	Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на Европейския съюз
№ док. Ком.:	COM(2023) 690 final
Относно:	СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ Съобщение относно политиката на ЕС за разширяване за 2023 г.

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2023) 690 final.

Приложение: COM(2023) 690 final



Брюксел, 8.11.2023 г.
COM(2023) 690 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

Съобщение относно политиката на ЕС за разширяване за 2023 г.

{SWD(2023) 690 final} - {SWD(2023) 691 final} - {SWD(2023) 692 final} -
 {SWD(2023) 693 final} - {SWD(2023) 694 final} - {SWD(2023) 695 final} -
 {SWD(2023) 696 final} - {SWD(2023) 697 final} - {SWD(2023) 698 final} -
 {SWD(2023) 699 final}

Съобщение относно политиката на ЕС за разширяване за 2023 г.

I. Въведение

Разширяването на ЕС е движеща сила за дългосрочна стабилност, мир и просперитет на целия континент. Членството в ЕС е геостратегическа инвестиция в силна, стабилна и обединена Европа, основана на **общии ценности**. То е солиден инструмент за насърчаване на демокрацията, върховенството на закона и зачитането на основните права. Надеждната, основана на заслуги перспектива за членство в ЕС е **основният двигател за промяна**, така увеличава нашата колективна сигурност и социално-икономическо благоденствие. Членството в ЕС е от съществено значение за насърчаване на помирението и стабилността на европейския континент. Геополитическото значение на разширяването на ЕС беше допълнително подчертано през 2022 г., когато Украйна, Република Молдова¹ и Грузия кандидатстваха за членство в ЕС след непровокираната и неоправдана агресивна война на Русия срещу Украйна, като Европейският съвет² призна европейската перспектива на Украйна, Молдова и Грузия и предостави статут на страни кандидатки на Украйна и Молдова. Предоставянето на статут на страна кандидатка на Босна и Херцеговина през декември 2022 г. беше важна стъпка за запазване на създадения импулс на процеса на разширяване.

Днес Западните Балкани, Турция³, Украйна, Молдова и Грузия имат **историческа възможност** да обвържат категорично своето бъдеще с Европейския съюз. Присъединяването е и ще продължи да бъде процес, основан на заслуги, който зависи изцяло от обективния напредък, постигнат от всеки партньор, обхванат от процеса на разширяване. Поради това държавите, обхванати от процеса на разширяване, ще трябва да действат решително за провеждане на необходимите реформи и постигане на осезаем и необратим напредък, като започнат с изпълнението на **основните принципи на процеса на присъединяване към ЕС**. Върховенството на закона, по-специално независимостта и функционирането на съдебната система и борбата с корупцията, основните права, икономиката, функционирането на демократичните институции и реформата на публичната администрация, продължават да бъдат основните стълбове на политиката на разширяване.

Членството в ЕС е **стратегически избор**. Партньорите трябва да възприемат и популяризират **ценностите на ЕС** по категоричен и недвусмислен начин. Повече от всякога привеждането в съответствие с **общата външна политика и политика на сигурност** на ЕС е важен сигнал за споделени ценности и стратегически курс в новия геополитически контекст.

¹ Наричана по-нататък „Молдова“.

² [Документ EUCO 24/22](#).

³ В съответствие с искането на Република Турция относно използването на новото официално име на страната на английски език този документ използва името „Türkiye“ вместо „Turkey“ на английски език. Тази административна промяна е ограничена до номенклатурата, използвана в документите на ЕС, няма действие с обратна сила и не води до правни последици. Този подход не засяга номенклатурата, използвана от държавите членки.

II. Ключови събития

Единен отговор на агресивната война на Русия

Последните две години бяха белязани от **агресивната война на Русия срещу Украйна**. Според Службата на върховния комисар на ООН по правата на човека (СВКПЧ) цивилните жертви в Украйна са над 27 000 души, включително 9 600 убити⁴, като точният брой на загиналите се очаква да бъде много по-висок. Хуманитарните нужди продължават да бъдат големи: 17,6 милиона души в Украйна, или 49 % от общото население на страната⁵, и 6,2 милиона души в държавите, предоставили убежище⁶, продължават да се нуждаят от многосекторна хуманитарна помощ. Войната опустоши и унищожи производство и имущество, причини сътресения в търговията, намаляване на инвестициите, ерозия на човешкия капитал и огромни щети на околната среда.

Отговорът на ЕС на агресивната война на Русия срещу Украйна беше безпрецедентен, единен, решителен и незабавен. 27-те държави — членки на ЕС, и техните партньори по света **осъдиха непровокираната и неоправдана агресивна война**. Те предприеха бързи действия, като изолираха Русия в политическо и икономическо отношение, осъдиха нарушенията на международното хуманитарно право и подкрепиха стъпките за гарантиране на пълна отговорност за военните престъпления и други нарушения, извършени във връзка с агресивната война на Русия. Досега ЕС е приел **11 пакета от широкообхватни санкции срещу Русия и Беларус**. В израз на непоколебимата си подкрепа за Украйна, ЕС продължава да предоставя на страната всеобхватна **хуманитарна, финансова, икономическа и военна помощ**. Досега чрез подхода „Екип Европа“ ЕС, неговите държави членки и финансови институции **са мобилизирали 82,6 милиарда евро** (септември 2023 г.; вкл. 25 милиарда евро за военна подкрепа), в това число финансиране за предоставяне на убежище на бежанците в ЕС. Съветът удължи до март 2025 г. временната закрила за хората, избягали от войната в Украйна, като гарантира сигурност за над 4 милиона украинци, които понастоящем живеят в ЕС. В отговор на блокираните от Русия украински черноморски пристанища, от май 2022 г. насам ЕС, заедно с Украйна и Молдова, ползва коридорите на солидарността между ЕС и Украйна, които свързват Украйна и Молдова с Европейския съюз и улесняват търговията им с ЕС и останалата част от света, включително на критично важни продукти като зърното. Комисията подкрепя редица усилия за наблюдение и регистриране на екологичните щети. ЕС ще продължи да предоставя помощ на Украйна толкова дълго, колкото е необходимо.

През януари 2023 г. Европейската комисия, заедно с Украйна и партньорите от Г-7, създаде **междуведомствената платформа за координация на донорите**, за да координира подкрепата за непосредствените нужди на Украйна от финансиране и бъдещото ѝ икономическо възстановяване и реконструкция.

През юни 2023 г. Европейската комисия предложи специален средносрочен финансов инструмент, който ще предоставя на Украйна последователна, предвидима и гъвкава подкрепа за периода 2024—2027 г. Новият **механизъм за Украйна**⁷ ще подкрепя усилията за поддържане на макрофинансовата стабилност и ще насърчава

⁴ Данни от края на август 2023 г.

⁵ Служба на ООН за координация по хуманитарните въпроси, август 2023 г.

⁶ Върховен комисариат за бежанците на ООН, септември 2023 г.

⁷ 2023/0200 (COD)

възстановяването. Планира се **Механизмът да разполага с 50 милиарда евро** под формата на безвъзмездни средства и заеми за периода 2024—2027 г.

Освен това ЕС предостави два всеобхватни **пакета за подкрепа на Молдова**⁸, по-специално за справяне с въздействието на агресивната война на Русия срещу Украйна върху страната. Молдова беше изправена пред голям приток на бежанци от Украйна, силно нарастваща инфлация, заплахи за енергийните доставки, нарушения на въздушното пространство и множество хибридни враждебни действия, като например дирижирани протести, масови дезинформационни кампании и кибератаки.

Агресивната война на Русия срещу Украйна поражда страх и в съседни региони, включително в Грузия. В този контекст сигурността и отбраната, противодействието на хибридните заплахи и на киберзаплахите продължават да бъдат сред приоритетните области на сътрудничеството между ЕС и Грузия. Чрез Европейския механизъм за подкрепа на мира бяха мобилизирани общо 62 милиона евро в подкрепа на грузинските сили за отбрана.

През декември 2022 г. Европейската комисия представи **пакет за енергийна подкрепа** в размер на 1 милиард евро за **Западните Балкани**⁹. В отговор на непосредствените, краткосрочните и средносрочните нужди в региона значителният пакет за енергийна подкрепа помогна на партньорите от Западните Балкани да започнат да намаляват зависимостта си от руските изкопаеми горива, да ускорят декарбонизацията и да подобрят енергийната сигурност на региона. ЕС засили подкрепата си в областта на **киберсигурността**, включително в контекста на няколко кибератаки в държавите от Западните Балкани. Европейската комисия беше съорганизатор на конференция на високо равнище по въпросите на киберсигурността, която се проведе през юни 2023 г. в Брюксел.

Агресивната война на Русия срещу Украйна засегна държавите, обхванати от процеса на разширяване, по-специално Украйна като жертва на агресията, и държавите — членки на ЕС, пораждайки **големи икономически и социални предизвикателства**. Изправен пред нарастваща външна нестабилност, стратегическа конкуренция и заплахи за сигурността, ЕС пое по-голяма международна отговорност и предприе по-нататъшни решителни стъпки за намаляване на зависимостите и изграждане на по-стабилна икономическа база. Тези цели са от значение за всички държави, обхванати от процеса на разширяване.

Разширяването на ЕС получава нов тласък

Програмата за разширяване получи нов тласък през юни 2022 г., когато Европейският съвет одобри препоръките на Комисията, като призна **европейската перспектива на Украйна, Молдова и Грузия и предостави статут на страни кандидатки на Украйна и Молдова**. Това се случи, след като през пролетта на 2022 г. трите държави подадоха **кандидатури за членство в ЕС** и през юни същата година Европейската комисия представи своите **становища**¹⁰. Европейската перспектива засили решимостта на държавите да извършат необходимите за процеса на присъединяване към ЕС реформи, по-специално стъпките/приоритетите, посочени в

⁸ [The European Union will grant the Republic of Moldova another EUR 250 million; Support Package for the Republic of Moldova.](#) (Европейският съюз ще предостави на Република Молдова още 250 милиона евро: Пакет за подкрепа на Република Молдова.)

⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/AC_23_3196

¹⁰ [COM\(2022\) 405 final](#), [COM\(2022\) 406 final](#), [COM\(2022\) 407 final](#).

становищата на Комисията. Комисията докладва за изпълнението на тези стъпки/приоритети като част от редовния си пакет относно разширяването, в който Украйна, Молдова и Грузия са включени, считано от тази година.

В **Западните Балкани** през юли 2022 г. се проведе първата междуправителствена конференция с Албания и Северна Македония относно **преговорите за присъединяване**, последвана от аналитичен преглед на достиженията на правото на ЕС (скрининг), който трябва да приключи през декември 2023 г. През декември 2022 г. Европейският съвет предостави на Босна и Херцеговина **статут на страна кандидатка**, при условие че страната изпълни стъпките, посочени в съобщението на Комисията от октомври 2022 г. относно политиката на разширяване¹¹. През декември 2022 г. **Косово*** представи кандидатура за членство в ЕС. През пролетта на 2023 г. ЕС постигна съгласие за либерализиране на визовия режим за Косово, което ще се прилага от 1 януари 2024 г.

Продължиха **контактите на високо равнище** с държавите, обхванати от процеса на разширяване. По време на **срещата на върха за Западните Балкани** в рамките на **Берлинския процес** през ноември 2022 г. Комисията обяви голям пакет за енергийна подкрепа в размер на 1 милиард евро под формата на безвъзмездни средства от ЕС с цел подпомагане на Западните Балкани да се справят с непосредствените последици от енергийната криза и да изградят устойчивост в краткосрочен и средносрочен план. През декември 2022 г. в Тирана се проведе **срещата на върха ЕС — Западни Балкани**. Фактът, че срещата на върха беше организирана за първи път в региона, беше ясен знак за пълната и недвусмислена ангажираност на ЕС с европейската перспектива на Западните Балкани. ЕС приветства напредъка в преговорите по три нови споразумения за общия регионален пазар, които улесняват свободата на движение и заетостта в региона. В рамките на срещата на върха беше приета пътна карта за намаляване на разходите за роуминг между ЕС и Западните Балкани.

На 6 октомври 2023 г. на **неформалната среща на държавните и правителствените ръководители в Гранада** лидерите от ЕС потвърдиха, че разширяването е геостратегическа инвестиция в мира, сигурността, стабилността и просперитета¹². Те подчертаха, че държавите, стремящи се към членство, трябва да увеличат усилията си за реформи, по-специално в областта на върховенството на закона, в съответствие с основания на заслуги характер на процеса на присъединяване и с помощта на ЕС. Успоредно с това, за да бъде завършен, Съюзът трябва да положи необходимите основите и да проведе нужните реформи във вътрешен план във връзка с понататъшното си разширяване. Като конкретен израз на подкрепата на ЕС за партньорите, обхванати от процеса на разширяване, е изключително важно да се мобилизира съответното финансиране, включително в контекста на междинното преразглеждане на настоящата многогодишна финансова рамка¹³.

На **срещата на върха в рамките на Берлинския процес** на 16 октомври 2023 г., проведена за първи път в региона — в Тирана, беше отбелязан напредък по отношение на общия регионален пазар с подписването на Споразумението за признаване на професионалните квалификации на акушерки, ветеринарни лекари, медицински сестри

¹¹ [COM\(2022\) 528 final](#).

* Това название не засяга позициите по отношение на статута и е съобразено с Резолюция 1244/1999 на Съвета за сигурност на ООН и становището на Международния съд относно обявяването на независимост от страна на Косово.

¹² <https://www.consilium.europa.eu/bg/press/press-releases/2023/10/06/granada-declaration/>

¹³ [COM\(2023\) 336](#)

и фармацевти и редица съвместни изявления, свързани с регионалното сътрудничество. Това беше и възможност за обсъждане на Плана на ЕС за растеж за Западните Балкани с лидерите от региона и за откриване на представителството на Колежа на Европа в Тирана, включително и започване на записването на студенти за академичната 2024/25 година.

Преговорите с **Турция** за присъединяване са в застой от 2018 г. насам в съответствие с решението на Съвета. Турция продължава да бъде ключов партньор за Европейския съюз и страна кандидатка и изтъква присъединяването към ЕС като своя стратегическа цел. Въпреки това страната продължава да се отдалечава от ЕС основно поради продължаващото изоставане в областите на основните права и върховенството на закона, включително независимостта на съдебната система и липсата на реформи в някои сектори.

Изявлението на ЕС и Турция от 2016 г. продължава да бъде основната рамка за сътрудничество в областта на миграцията и да дава резултати въпреки продължаващите предизвикателства пред прилагането му на практика. Турция продължава да предоставя убежище на 3,6 милиона бежанци. Турция продължи да играе и ключова роля в справянето с миграцията по маршрута през Източното Средиземноморие. Комисията очаква Турция да изпълни ангажиментите си съгласно изявлението на ЕС и Турция в съответствие със заключенията на Европейския съвет от октомври 2021 г., включително ангажиментите за предотвратяване на незаконната миграция по сухопътните и морските маршрути и възобновяване на връщанията.

В съответствие със заключенията на Европейския съвет от 2021 г.¹⁴ относно положителна програма с Турция, Комисията започна диалог на високо равнище с турските власти по въпросите на селското стопанство и развитието на селските райони, изменението на климата, както и научните изследвания и иновациите, и стартира новосъздадената инвестиционна платформа за Турция. Следващият диалог на високо равнище между ЕС и Турция по въпросите на миграцията и сигурността е насрочен за 23 ноември 2023 г. ЕС има стратегически интерес от стабилна и сигурна среда в Източното Средиземноморие и от развитието на отношения, основаващи се на сътрудничество и взаимна полза, с Турция. През юни 2023 г. Европейският съвет прикани върховния представител и Комисията да му представят доклад относно актуалното състояние на отношенията между ЕС и Турция¹⁵ въз основа на инструментите и вариантите, набелязани от Европейския съвет, и с оглед предприемането на действия по стратегически и ориентиран към бъдещето начин.

От началото на агресията на Русия срещу Украйна отношенията на ЕС с Украйна се развиха до безпрецедентно равнище. През февруари 2023 г. в Киев се проведе 24-ата **среща на върха ЕС – Украйна** и срещата между колегиума на членовете на Комисията и правителството на Украйна. Първата неофициална среща на министрите на външните работи на ЕС и Украйна, проведена на 2 октомври 2023 г. в Киев, събра Украйна, ЕС и 27-те държави членки. ЕС изтъкна отново непоколебимата си подкрепа и ангажираност по отношение на независимостта, суверенитета и териториалната цялост на Украйна в рамките на международно признатите ѝ граници и по пътя на страната към ЕС.

На 1 юни 2023 г. Молдова беше домакин на втората среща на **Европейската политическа общност**, на която присъстваха 45 европейски лидери, за да обсъдят

¹⁴ [Документ EUCO 7/21.](#)

¹⁵ [Документ EUCO 7/23.](#)

съвместните усилия за мир и сигурност, както и енергийната устойчивост, свързаността и мобилността в Европа.

Агресивната война на Русия срещу Украйна допълнително подчерта необходимостта от единство и солидарност между ЕС и неговите най-близки партньори, а оттам и значението на привеждането в съответствие с **общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС)** в процеса на разширяване. Продължаващото пълно съответствие от страна на Албания, Черна гора и Северна Македония продължава да бъде силен сигнал за техния стратегически избор за присъединяване към ЕС. Цялостното сътрудничество и привеждането в съответствие с ОВППС на ЕС от страна на Украйна се засилиха. Важни потвърждения на стратегическата ориентация към ЕС са и значителното нарастване на съответствието в областта на ОВППС на Молдова и на Босна и Херцеговина и продължаващото едностранно привеждане в съответствие от страна на Косово, въпреки че прилагането на санкции продължава да бъде предизвикателство в Босна и Херцеговина. Степента на съответствие на Сърбия остана непроменена и от нея се очаква приоритетно да изпълни своя ангажимент и постепенно да приведе позициите си в съответствие с ОВППС на ЕС, включително с ограничителните мерки, съгласно преговорната рамка на страната, както и да избягва действия и изявления, които са в разрез с позициите на ЕС в областта на външната политика. Привеждането в съответствие с ОВППС от страна на Грузия остава слабо и се очаква от страната да обърне тази тенденция. През периода на докладване степента на привеждане в съответствие с ОВППС от страна на Турция не отбеляза напредък, като продължи да е много ниска. Турция продължи да се въздържа от присъединяване към ограничителните мерки на ЕС срещу Русия. Нейната реторика в подкрепа на терористичната групировка „Хамас“ след нападенията ѝ срещу Израел на 7 октомври 2023 г. е в пълен разрез с подхода на ЕС. Същевременно Турция, заедно с ООН, улесни износа на украинско зърно през Черно море чрез Черноморската инициатива за зърното, докато Русия не прекрати едностранно механизма. Партньорите продължиха своя ценен принос към мисиите и операциите по линия на общата политика за сигурност и отбрана.

Западните Балкани, Турция, Украйна, Молдова и Грузия продължиха да подкрепят ЕС при гласуването на повечето от резолюциите на Общото събрание на ООН, свързани с агресивната война на Русия срещу Украйна. Като непостоянен член на Съвета за сигурност на ООН Албания продължи да участва активно в утвърждаването и защитата на международното право, Устава на ООН и основания на правила международен ред.

Албания, Босна и Херцеговина, Молдова и Украйна се присъединиха към Механизма за гражданска защита на Съюза. Те постигнаха значителен напредък в областта на гражданската защита, като повишиха административния и оперативния си капацитет, за да покажат солидарността си с ЕС. Държавите, участващи в Механизма за гражданска защита на Съюза, имат същите права и задължения в рамките на механизма като държавите — членки на ЕС.

Комисията насърчава всички държави, обхванати от процеса на разширяване, да покажат повече амбиция и да засилят координираните си действия по отношение на екологичния преход, най-вече като приоритизират интегрирането на Европейския зелен пакт във всички области на политиката. Държавите, които са страни по Договора за създаване на Енергийна общност, се насърчават да изпълнят ангажиментите по Пътната карта за декарбонизация на Енергийната общност и да се подготвят за схемата за търговия с емисии в съответствие с препоръката на Енергийната общност.

III. ДЪРЖАВИ, ОБХВАНАТИ ОТ ПРОЦЕСА НА РАЗШИРЯВАНЕ, ПО ПЪТЯ КЪМ ЧЛЕНСТВО В ЕС

Всички преговорни глави с **Черна гора** са отворени, а три от тях бяха временно затворени. Следващият ключов етап е изпълнението на междинните критерии за главите относно върховенството на закона. Що се отнася до **Сърбия**, 22 от 35-те преговорни глави са отворени, като две от главите са временно затворени. Пътят към отварянето на допълнителни клъстери ще зависи от напредъка на страната, по-специално от темпа на реформите в областта на върховенството на закона и нормализирането на отношенията с Косово.

В съответствие с преразгледаната методология¹⁶, в заключенията и препоръките на настоящото съобщение Комисията оценява **цялостния баланс от преговорите за присъединяване** с Черна гора и Сърбия и предлага по-нататъшни действия за всяка от държавите. Следващите междуправителствени конференции биха могли да се проведат след публикуването на настоящия годишен пакет от доклади.

След първата междуправителствена конференция с **Албания и Северна Македония** на 19 юли 2022 г. Комисията незабавно започна процеса на **скрининг**. Проведоха се всички сесии по клъстер 1 (Основополагащи въпроси), клъстер 2 (Вътрешен пазар), клъстер 3 (Конкурентоспособност и приобщаващ растеж) и клъстер 4 (Зелена програма и устойчива свързаност). Разяснителните и двустранните сесии за останалите два клъстера са в ход или са насрочени за декември 2023 г. През юли 2023 г. докладите от проверката на клъстера за основополагащите въпроси бяха представени на Съвета. Властите многократно са заявявали политическия си ангажимент към стратегическата цел за интеграция в ЕС и амбицията си да постигнат напредък в преговорите за присъединяване въз основа на продължаващия напредък в реформите.

След парламентарните избори през октомври 2022 г. в **Босна и Херцеговина** в края на януари встъпи в длъжност нов министерски съвет на държавно равнище, а в началото на май 2023 г. работа започна новото правителство на федерацията. След предоставянето на **статут на страна кандидатка** през декември 2022 г. новата управляваща коалиция обяви, че в коалиционното ѝ споразумение напредъкът по пътя към членство в ЕС е основен приоритет, и пое ангажимент за изпълнение на 14-те ключови приоритета от становището на Комисията относно кандидатурата на Босна и Херцеговина за членство в ЕС. Министерският съвет на Босна и Херцеговина прие няколко стратегии (относно тероризма, организираната престъпност, изпирането на пари и миграцията) и проектозаконови. Парламентът прие редица закони, свързани с 14-те ключови приоритета и стъпките, които Комисията посочи в препоръката си за предоставяне на статут на страна кандидатка. Конституционният съд отмени няколко правни и политически акта, приети от *Република Сръбска*, като нарушаващи конституционния и правния ред. Повторното въвеждане на наказателни санкции за клевета в *Република Сръбска* през юли 2023 г. оказва силно въздействие върху гражданското общество и представлява сериозна крачка назад по отношение на защитата на основните права. Парламентът на *Република Сръбска* прие на първо четене проектозакон, който разглежда групи на гражданското общество като „чуждестранни агенти“. Ако бъде приет, този закон за съжаление ще бъде поредна безспорно голяма стъпка назад. През юни 2023 г. *Република Сръбска* прие два закона за неприлагане на решенията на Конституционния съд и на върховния представител, като по този начин наруши конституционния и правния ред на страната.

¹⁶ [COM\(2020\) 57 final](#).

През пролетта на 2023 г. Съветът на ЕС и Европейският парламент приеха решението за либерализиране на визовия режим за **Косово**. През декември 2022 г. Косово представи кандидатура за членство в ЕС. През периода на докладване положението в северната част на Косово се характеризира с няколко кризи с различна интензивност по редица въпроси, като тежкото нападение срещу косовската полиция на 24 септември 2023 г. представлява най-тежката ескалация на напрежението през последните години. Други кризи бяха предизвикани от проблеми с регистрационните номера на автомобилите, което през ноември 2022 г. доведе до колективна оставка на косовските сърби от косовските институции.

Косово и Сърбия подписаха Споразумение относно пътя за нормализиране на отношенията и приложение за прилагането му съответно през февруари и март 2023 г. И Косово, и Сърбия все още не са започнали да изпълняват съответните си задължения, произтичащи от споразумението, които са обвързващи за двете страни и са част от европейския им път.

ЕС и **Турция** продължиха диалога си в съответствие със заключенията на Европейския съвет от 2021 г. Турция е страна кандидатка и ключов партньор на ЕС в основни области от общ интерес, като търговията, миграцията, борбата с тероризма, общественото здраве, климата, енергетиката, транспорта и регионалните въпроси. Преговорите с Турция за присъединяване все още са в застой, тъй като страната не преобърна отрицателната тенденция да се отдалечава от Европейския съюз и в редица области се наблюдават сериозни крачки назад. В областта на енергетиката Турция продължава да бъде важна и надеждна транзитна страна към ЕС. В израз на солидарност ЕС реагира незабавно през февруари 2023 г., когато земетресения удариха югоизточната част на Турция, като изпрати спасителни екипи и помощ в натура чрез Механизма за гражданска защита на Съюза, и допринесе за мобилизирането на 6 милиарда евро от страна на международната общност. Двете страни си сътрудничат успешно за изпълнението на обещаната от ЕС помощ в размер на 1 милиард евро. Митническият съюз между ЕС и Турция продължи да бъде от полза и за двете страни. Следва да се гарантира пълното спазване на ограничителните мерки на ЕС, по-специално като се вземе предвид свободното движение на стоки в рамките на митническият съюз между ЕС и Турция.

В становището на Комисията относно кандидатурата на **Украйна** за членство в ЕС бяха набелязани 7 стъпки, за да може страната да продължи по пътя си към присъединяване към ЕС. Европейският съвет предостави на Украйна статут на страна кандидатка и прикани Комисията да докладва за изпълнението на 7-те стъпки като неразделна част от този пакет.

В становището на Комисията относно кандидатурата на **Молдова** за членство в ЕС бяха набелязани 9 стъпки, за да може страната да продължи по пътя си към присъединяване към ЕС. Европейският съвет предостави на Молдова статут на страна кандидатка и прикани Комисията да докладва за изпълнението на 9-те стъпки като неразделна част от този пакет.

В становището на Комисията относно кандидатурата на **Грузия** за членство в ЕС бяха набелязани 12 приоритета, за да може страната да продължи по пътя си към присъединяване към ЕС. Европейският съвет изрази готовност да предостави на Грузия статут на страна кандидатка, след като бъдат изпълнени тези приоритети. Европейският съвет прикани Комисията да докладва за изпълнението на приоритетите като неразделна част от този пакет.

IV. Основни принципи на процеса на присъединяване към ЕС

Върховенството на закона, основните права, функционирането на демократичните институции, реформата на публичната администрация и икономическите критерии са в основата на т.нар. „**основни принципи**“ на процеса на присъединяване към ЕС. Повишаването на конкурентоспособността, просперитета и благосъстоянието на обществото се опира на качеството на институциите и управлението, като то е и в основата на способността за спазване на достиженията на правото на ЕС във всички области. Надеждните и необратими реформи, свързани с основните принципи, са от решаващо значение, за да могат държавите, обхванати от процеса на разширяване, да гарантират напредък по своя път за присъединяване към ЕС. През изминалата година беше отбелязан напредък по програмите за реформи, свързани с основните принципи, особено в Украйна и Молдова в отговор на препоръките в становищата на Комисията за двете държави.

За укрепването на върховенството на закона е необходима независима, безпристрастна, отговорна и професионална **съдебна система**, която функционира ефективно и с достатъчно ресурси, без ненужна външна намеса и чиито решения се изпълняват ефективно и своевременно. В някои случаи беше постигнат напредък в съдебните реформи, например в Албания, Молдова, Сърбия и Украйна. В повечето държави, обхванати от процеса на разширяване, обаче съдебните органи продължиха да са изправени пред множество предизвикателства и слабости. Опитите на политици за публично дискредитиране и оказване на натиск върху магистрати, особено по чувствителни случаи, продължиха да бъдат тревожна практика в няколко държави. Остана в сила институционална структура, която оказва отрицателно въздействие върху независимостта на съдиите и прокурорите, което в крайна сметка засяга баланса и разделението на властите. В резултат на това доверието в съдебната система като цяло остана доста ниско, включително общо усещане за безнаказаност в очите на обществото. В няколко държави реформите в областта на правосъдието разкриха ограничен капацитет за изпълнение, дори когато има политическа воля. Ефективността на разследващите и съдебните органи, която води до надеждни резултати, е от съществено значение за по-нататъшния напредък по присъединяването.

Борбата с корупцията продължава да бъде приоритет за правителствата в държавите, обхванати от процеса на разширяване. **Корупцията**, включително корупцията по високите етажи на властта, продължава да бъде широко разпространена в държавите, обхванати от процеса на разширяване, а преплитането на публични и частни интереси продължава да буди безпокойство. Бяха положени известни усилия за засилване на борбата с корупцията. Интегрирането на мерки за борба с корупцията в най-уязвимите сектори продължава да бъде важен приоритет, докато правоприлагащите и съдебните органи се нуждаят повече правомощия и независимост. Продължават да се наблюдават елементи на обсебване на държавата от частни интереси, със заплахи за демократичната стабилност, корупция по високите етажи и неправомерно влияние от страна на **олигарси**, наред с опити на организирани престъпни мрежи да инфилтрират икономическите и политическите системи, администрациите и медиите. На тези предизвикателства трябва спешно да се отговори чрез системни и всеобхватни подходи. Ключов показател за успех ще бъде постигането на надеждни резултати под формата на проактивни разследвания, наказателни преследвания и окончателни присъди, свързани с корупция, организирана престъпност и изпиране на пари. За да вдъхнат доверие, всички участници във веригата на върховенството на закона следва да постигат солидни

результати и резултати под формата на проактивни разследвания, наказателни преследвания и окончателни присъди, свързани с корупция, организирана престъпност и изпиране на пари.

Стабилните и консолидирани **демократични институции** и процеси са основен стълб на процеса на присъединяване към ЕС. Комисията започна да води засилен и по рационализиран диалог с държавите, обхванати от процеса на разширяване, по общата рамка за демокрация, независимо дали това се отнася до изборния процес, функционирането на парламента (включително неговата роля за надзор над работата на правителството и изготвянето на политики, както и все още прекомерното използване на ускорени процедури в много случаи) или ролята на гражданското общество.

В повечето държави продължи да има ясно изразена политическа **поляризация**, липса на междупартийно сътрудничество и стесняващо се пространство за гражданското общество. Липсата на ефективен междупартийен диалог доведе до продължителна политическа безизходица и стагнация на реформите. В някои случаи парламентарните разисквания бяха съпроводени от напрежение, обиди и спорадични прояви на насилие.

В редица държави, обхванати от процеса на разширяване, беше отбелязан известен напредък по отношение на **основните права**, с по-добро разбиране на значението да се гарантират тези права и свободи. Същевременно обаче остават някои отрицателни тенденции, като насилието, основано на пола, продължава да преобладава, а свободата на медиите все още е възпрепятствана от политически и икономически интереси, което отслабва контрола върху публичните органи, отваря възможности за външна намеса и възпрепятства комуникацията относно ЕС. В някои държави се въвеждат положителни инициативи относно правата на детето и хората с увреждания. На практика обаче недостатъчното прилагане на законите и политиките и неефективността на механизмите за правна защита във всички области се отразява неблагоприятно на защитата на основните права. Продължават да съществуват предизвикателства пред гарантирането на ефективна защита от всички форми на омраза и дискриминация, включително срещу малцинствата.

В областта на **правосъдието, свободата и сигурността** сътрудничеството в областта на правоприлагането и съдебното сътрудничество между ЕС и държавите, обхванати от процеса на разширяване, продължиха да се развиват в правилната посока, като същевременно продължават да са налице предизвикателства. Западните Балкани продължават да функционират като център за престъпни дейности и престъпни групи, действащи в ЕС, и продължават да бъдат важна транзитна зона за жертви на трафик на хора, контрабанда на мигранти и незаконни стоки, по-специално наркотици, влизащи в ЕС. Престъпниците и престъпните мрежи от Западните Балкани имат значително въздействие и върху тежката и организираната престъпност в други части на света. Турция продължава да бъде основната транзитна държава за хероин, който е обект на трафик към ЕС. Организираните престъпни групи от Молдова и Грузия са активни в контрабандата на мигранти, организираната престъпност срещу собствеността, трафика на хора, същинските компютърни престъпления, измамите с непарични плащания, измамите с акцизи и други престъпления, като например документните измами. Географски Украйна се намира на кръстопът на контрабанда на незаконни стоки за ЕС, като едновременно е държава на произход и местоназначение на трафика на хора. Въпреки предизвикателствата, дължащи се на войната, включително претоварения институционален капацитет за борба с организираната престъпност поради значителни

загуби на ресурси, съответните украински институции демонстрираха забележителна устойчивост и оперативен капацитет.

От първостепенно значение с оглед на бъдещото присъединяване на тези държави към ЕС са ратифицирането и правилното прилагане на международните конвенции в областта на съдебното сътрудничество по гражданскоправни въпроси, по-специално тези, разработени от Хагската конференция по международно частно право.

Сътрудничеството в областта на **борбата с тероризма и предотвратяването на радикализацията** е от значение за всички държави, обхванати от процеса на разширяване. Тероризмът и насилническият екстремизъм продължиха да бъдат предизвикателство и заплаха за сигурността. **Хибридните заплахи**, включително дезинформацията, чуждестранното манипулиране на информация и вмешателство и кибератаките, особено срещу критичната инфраструктура, продължават да бъдат политическо предизвикателство и предизвикателство за сигурността за държавите, обхванати от процеса на разширяване. След рязко увеличение през миналата година, последвало агресивната война на Русия срещу Украйна, тези заплахи продължават да представляват значителен риск както за ЕС, така и за държавите, обхванати от процеса на разширяване. От 2018 г. насам съвместният план за действие за борба с тероризма за Западните Балкани е основната рамка за сътрудничество по този въпрос.

Наред с общото нарастване на незаконните **миграционни** потоци, променящите се практики по маршрутите през Западните Балкани изискват постоянна бдителност, по-специално по отношение на незаконната дейност на мрежите, занимаващи се с контрабанда на мигранти и трафик на хора. Налице е напредък по отношение на капацитета за управление на миграцията в региона на Западните Балкани. През декември 2022 г. Комисията представи план за действие на ЕС за Западните Балкани с цел справяне с нарастващите потоци от незаконно пристигащи в ЕС по маршрута през Западните Балкани. Изпълнението на този план за действие даде първите си резултати с намаляване на миграционния натиск по маршрута през Западните Балкани през 2023 г., по-специално благодарение на засиленото политическо, финансово и оперативно взаимодействие между ЕС и партньорите от Западните Балкани в областта на миграцията и по-доброто привеждане в съответствие на визовата политика с тази на ЕС. Привеждането на визовата политика в съответствие с тази на ЕС продължава да е от решаващо значение за доброто функциониране на безвизовия режим на тези партньори с ЕС. Партньорите следва да продължат да полагат допълнителни усилия за постигане на напредък по всички направления на плана за действие.

През октомври 2023 г. Комисията представи план за действие на ЕС по маршрута през Източното Средиземноморие, за да помогне за справяне с текущите предизвикателства по този маршрут. В него се очертават оперативни мерки за предотвратяване на незаконните заминавания, борба с контрабандата, осигуряване на законни пътища, подобряване на управлението на границите, подпомагане на сътрудничеството в областта на връщането и обратното приемане, както и достатъчен капацитет за приемане.

Войната на Русия срещу Украйна доведе до увеличаване на броя на украинските бежанци. Молдова, която е приела най-голям брой украински бежанци на глава от населението сред държавите, обхванати от процеса на разширяване, но също и държави като Черна гора, Сърбия, Албания и Северна Македония имаха решаваща роля за приемането на тези бежанци.

Качеството на **публичната администрация** и това на регулаторната рамка са от решаващо значение за **дългосрочната конкурентоспособност** на ЕС¹⁷. Като цяло държавите, обхванати от процеса на разширяване, остават в най-добрия случай **умерено подготвени** по отношение на качеството на своята публична администрация. През периода на докладване напредъкът на реформите като цяло беше много ограничен. Повечето препоръки от предходните години остават в сила. Типичното положение е, че поне отчасти е налице официална правна и институционална основа за професионална администрация, но тя не се прилага систематично.

От началото на агресивната война на Русия срещу Украйна през февруари 2022 г. голямата част от десетте **икономики**, обхванати от процеса на разширяване, бяха изправени пред големи икономически и социални предизвикателства. В Украйна БВП спадна с 29,1 % през 2022 г., тъй като цялата страна беше дълбоко засегната от агресивната война на Русия, довела до значителен натиск върху макроикономическата стабилност. **Растежът на БВП** в региона на Западните Балкани се забави до 3,2 % през 2022 г., след ръста от 7,7 %, последвал въздействието на COVID-19 през 2021 г., но сериозността на забавянето не беше еднаква в различните икономики, като растежът на реалния БВП намаля до 6,1 % в Черна гора, 4,8 % в Албания, 4 % в Босна и Херцеговина, 3,5 % в Косово, 2,3 % в Сърбия и 2,1 % в Северна Македония. В Турция растежът на БВП намаля до 5,6 %. В Молдова БВП рязко се сви с 5,9 %, а в Грузия БВП продължи да нараства, достигайки двуцифрена стойност от 10,1 %. Разликите между отделните държави по отношение на икономическия растеж се дължаха главно на преките и непреките последици от войната срещу Украйна, включително въздействието ѝ върху търговските връзки, енергията, цените на храните и бежанските потоци. Икономическите перспективи за десетте икономики продължават да се съпътстват от значителна несигурност относно по-нататъшните възможни последици от войната върху растежа, заетостта и социалното сближаване.

Все по-важно е и десетте икономики, обхванати от процеса на разширяване, да ускорят **структурните реформи**, за да се даде възможност за **устойчиво възстановяване** в средносрочен план и да се постигне напредък в изпълнението на икономическите критерии за членство в ЕС. Това включва гарантиране на функциониращи пазарни икономики и демонстриране на способност за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили в рамките на ЕС.

По-подробен преглед на основните принципи на процеса на присъединяване към ЕС в държавите, обхванати от процеса на разширяване, може да бъде намерен в приложение 1.

V. ИКОНОМИЧЕСКОТО СБЛИЖАВАНЕ В ЗАПАДНИТЕ БАЛКАНИ ТРЯБВА ДА БЪДЕ УСКОРЕНО

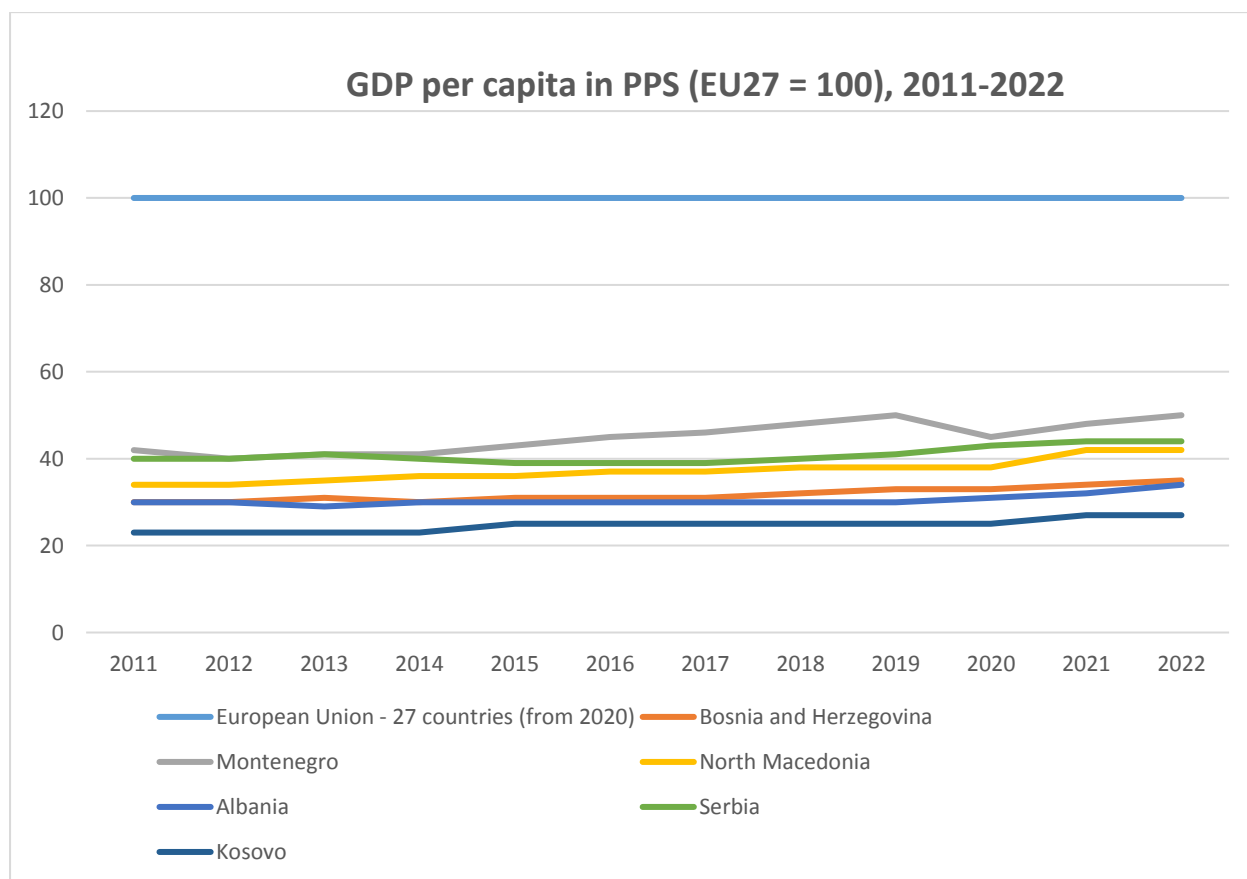
През 2023 г., след шест последователни тримесечия на забавяне на растежа, икономическото производство в региона на Западните Балкани нарасна по-бързо през първото тримесечие на 2023 г., отколкото през предходните три месеца. Ръстът на БВП на региона се ускори незначително до 1,7 % на годишна база спрямо 1,6 % през предходното тримесечие, тъй като повечето държави с изключение на Албания и Босна и Херцеговина отбелязаха повишение на темпа на растеж на производството. Растежът като цяло се дължеше на нетния износ и възстановяването на инвестициите. Частното потребление показва смесени резултати, тъй като се забави в повечето държави и дори се сви в някои държави, но продължи да нараства със стабилни темпове в Черна гора.

¹⁷ [COM\(2023\) 168 final](#).

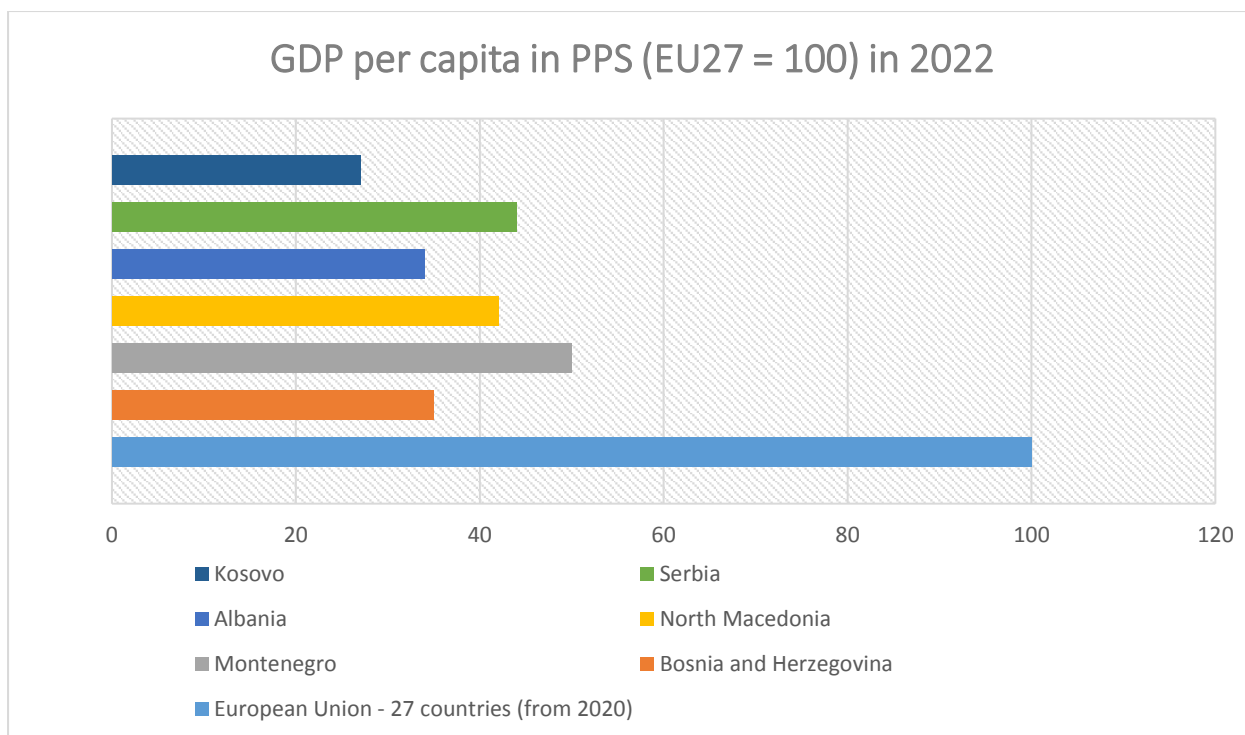
Още преди пандемията от COVID-19 икономиките на Западните Балкани бяха изправени пред **големи предизвикателства**, които не им позволиха да се възползват в пълна степен от своя икономически потенциал. Държавите изоставаха в реформите на икономическите си структури и подобряването на конкурентоспособността и бяха изправени пред високи равнища на безработица (по-специално сред младите хора), големи несъответствия между търсените и предлаганите умения, трайна неформална икономика, неблагоприятна бизнес среда и ниски равнища на иновации.

Инвестиционният климат в Западните Балкани се характеризира със слабо прилагане на принципа за върховенство на закона, липса на подходящ контрол върху държавната помощ, дълбоко вкоренена сива икономика, лош достъп до финансиране и ниска степен на регионална интеграция и свързаност. Влиянието на държавата върху икономиката продължава, като това изостря допълнително риска от корупция, свързан със слабото управление на публичните финанси и честите промени на регулаторната среда и данъците. Модернизирането на инфраструктурата е изключително необходимо; инвестициите следва да се насочват чрез единни проекти и да отговарят на приоритетите, договорени с ЕС.

Икономическото сближаване е основна полза от членството в ЕС. Икономическото сближаване в Западните Балкани е ниско — между 30 и 50 % от средната стойност за ЕС (по отношение на паритета на покупателната способност) и не напредва достатъчно бързо. Опитът от петия кръг на разширяването на ЕС показва положителното въздействие върху икономическото сближаване вследствие на членството в единния пазар на ЕС в съчетание с използването на структурните фондове.



Източник: Евростат, Световна банка



Източник: Евростат, Световна банка

За да се ускорят допълнително реформите и да се постигнат повече резултати по отношение на **социално-икономическото сближаване на Западните Балкани** с Европейския съюз, както и за да се помогне на държавите да изпълнят изискванията за членство в ЕС, Европейската комисия предлага нов **план за растеж за Западните Балкани**¹⁸, който ще представи някои от предимствата и допълнителните стимули за реформи на членството в ЕС преди присъединяването.

VI. РЕГИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И ДОБРОСЪСЕДСКИ ОТНОШЕНИЯ

В Западните Балкани добросъседските отношения и регионалното сътрудничество са основни елементи от процеса на стабилизиране и асоцииране и от процеса на разширяване.

След успешното въвеждане на „роуминг като у дома“ в шестте икономики на Западните Балкани от 1 юли 2021 г., бяха предприети допълнителни подготвителни стъпки за **намаляване на таксите за роуминг между Западните Балкани и ЕС**. В рамките на срещата на върха ЕС—Западни Балкани в Тирана през декември 2022 г. беше приета пътна карта за намаляване на разходите за роуминг между ЕС и Западните Балкани. През октомври 2023 г. започна първото поетапно намаляване на тези такси. Крайната цел на процеса е до 2027 г. цените на роуминга с ЕС да бъдат намалени до равнище, близко до цените на вътрешния пазар. На 31 май 2023 г. телекомуникационните оператори в ЕС и Молдова се споразумяха да намалят доброволно тарифите за роуминг от януари 2024 г., което доближи Молдова до зоната „роуминг като у дома“.

Извършена е значителна техническа работа във всички области, обхванати от инициативата за **общ регионален пазар**. Тази дейност, която се осъществява под

¹⁸ COM(2023) 691 final

егидата на **Съвета за регионално сътрудничество, Централноевропейското споразумение за свободна търговия (ЦЕФТА)** и **Инвестиционния форум на шестте търговски камари от Западните Балкани**, има за цел да даде възможност за свободно движение на хора и специалисти и предоставяне на електронни услуги, както и да улесни търговията и заетостта и да облекчи митническите процедури в региона. През ноември 2022 г. на срещата на върха в рамките на Берлинския процес лидерите на шестте държави от Западните Балкани одобриха редица „споразумения за мобилност“, които обхващат пътувания с лични карти в региона, признаване на квалификациите за висше образование и на професионалните квалификации. След като бъдат въведени, споразуменията ще предоставят право на „пътуване, учене и работа“ в целия регион. Бяха създадени допълнителни зелени и сини ленти между Италия и Черна гора и Албания, както и между Хърватия и Черна гора и Босна и Херцеговина, с активната подкрепа на Транспортната общност и ЦЕФТА. В по-общ план Транспортната общност изигра важна роля в подкрепа на Западните Балкани в процеса на разширяване чрез прилагането на съответните *достигновения на правото на ЕС* в областта на транспорта, както и за Украйна, Молдова и Грузия, след по-тясното им асоцииране с Транспортната общност. Въпреки това разногласията между Сърбия и Косово по въпросите на статута продължиха да възпрепятстват официалното приемане на все по-голям брой икономически важни проекторешения, договорени технически в рамката на ЦЕФТА. Регионът трябва да демонстрира политическо лидерство, за да завърши работата и да приеме правно обвързващи споразумения или решения между всички партньори от Западните Балкани в полза на населението и предприятията. Това изисква да се постави общ акцент върху създаването на общия регионален пазар, като се надграждат правилата и стандартите на ЕС, и върху избягването на едностранни мерки, застрашаващи тези усилия.

Цялостното **нормализиране на отношенията между Косово и Сърбия** чрез диалога с посредничеството на ЕС продължава да бъде от основно значение за тяхното европейско бъдеще и за стабилността на целия регион.

Съществуващите двустранни споразумения, включително споразумението от Преспа между Гърция и Северна Македония и Договорът за приятелство, добросъседство и сътрудничество между България и Северна Македония, трябва да се изпълняват добросъвестно от всички страни по тях.

От ключово значение в Западните Балкани продължават да бъдат **преодоляването на наследството от миналото** и уреждането на споровете, произтичащи от конфликтите през 90-те години. Все още предстои да бъдат уредени важни двустранни въпроси, включително във връзка с границите и осигуряването на справедливост за жертвите на военни престъпления, идентифицирането на лицата, които все още се считат за изчезнали, и изготвянето на точна документация относно извършените в миналото жестокости на регионално равнище. В ЕС няма място за подстрекателска реторика, нито за възхваляване на военнопредстъпници от никоя страна.

До началото на 2023 г. в отношенията между **Турция** и Гърция се наблюдаваше влошаване, но солидарността, демонстрирана от гръцкия народ и гръцкото правителство след земетресенията през февруари 2023 г., доведе до значително подобряване на отношенията. Последва обмен на високо равнище, включително срещи между държавни ръководители.

През периода на докладване Турция не е участвала в неразрешени сондажни дейности в Източното Средиземноморие.

Провеждането на добросъвестен диалог и въздържането от едностранни действия, които противоречат на интересите на ЕС и нарушават международното право и суверенните права на държавите — членки на ЕС, са съществени изисквания, за да се гарантират стабилна и сигурна среда в Източното Средиземноморие и развиването на отношения на сътрудничество и взаимна изгода между ЕС и Турция. От Турция се очаква да поеме недвусмислен ангажимент за добросъседски отношения, спазване на международните споразумения и мирно уреждане на спорове в съответствие с Устава на ООН, като при необходимост се обръща към Международния съд.

ЕС продължава да бъде ангажиран да защитава своите интереси и тези на своите държави членки, както и да поддържа регионалната стабилност.

От първостепенно значение е Турция да се ангажира и активно да допринася за преговорите за справедливо, всеобхватно и трайно **уреждане на кипърския въпрос** в рамките на ООН — въз основа на федерация от две общности и две зони с политическо равенство и съгласно съответните резолюции на Съвета за сигурност на ООН, както и в съответствие с достиженията на правото на ЕС и принципите, на които се основава ЕС. Не трябва да се предприемат едностранни действия, които биха могли да повишат напрежението на острова и да попречат на възобновяването на преговорите. Турция трябва незабавно да отмени всички действия и мерки, предприети от октомври 2020 г. насам по отношение на Вароша, които са в разрез със съответните резолюции на Съвета за сигурност на ООН. Турция трябва спешно да изпълни задължението си за пълно изпълнение на Допълнителния протокол към Споразумението за асоцииране между ЕС и Турция и да постигне напредък към нормализирането на отношенията с Република Кипър. Турция продължи да застъпва решение, основано на съществуването на две държави, в противоречие с резолюциите на Съвета за сигурност на ООН.

Агресивната война на Русия срещу **Украйна** оказва въздействие върху отношенията с двустранните ѝ партньори и съседните държави. Украинските власти се стремяха да поддържат и допълнително да укрепват сътрудничеството и дипломатическите връзки с европейските държави.

Отношенията на Украйна с държавите от Западните Балкани като цяло се подобриха, с различаващи се гледни точки със Сърбия и Република Сръбска в Босна и Херцеговина във връзка с отношенията им с Русия. Отношенията с Грузия бяха напрегнати в известна степен, по-специално поради неприсъединяването на Грузия към санкциите срещу Русия. Турция продължава да бъде стратегически партньор на Украйна с важни двустранни икономически и междуличностни връзки, за което свидетелстват двустранният безвизов режим и споразумението за свободна търговия, подписано през февруари 2022 г. Турция е значим участник и в Международна платформа на Украйна за Крим.

След започването на агресивната война на Русия срещу Украйна **Молдова** засили сътрудничеството с Украйна и Румъния в областта на хуманитарната подкрепа за украинските бежанци, енергийната сигурност, транспорта и свързаността. От началото на агресивната война на Русия срещу Украйна Европейската комисия е предоставила на Молдова хуманитарна помощ в размер над 48 милиона евро в подкрепа както на украинските бежанци, живеещи в страната, така и на приемащите ги молдовски семейства.

Двустранното сътрудничество с Украйна продължи да се подобрява през отчетния период. Молдова демонстрира солидарност с Украйна от началото на войната на Русия, гласува „за“ съответните резолюции на Общото събрание на ООН и се присъедини към редица политически декларации в международни организации, осъждащи военната агресия. Страната прие и подпомогна голям брой бежанци, разчитайки в голяма степен на международни донори на хуманитарна помощ, и активно подкрепи разработването на нови търговски маршрути в рамките на инициативата „Коридори на солидарността“. След разрушаването на язовира „Каховка“ Молдова предложи двустранна помощ на Украйна за справяне с хуманитарните последици от бедствието.

Грузия поддържа дипломатически отношения с всички свои съседи с изключение на Руската федерация от войната през 2008 г. Двете страни участват в международното обсъждане в Женева, председателствано съвместно от ЕС, ООН и Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа. Грузия има стратегическо партньорство с Турция. Грузия продължава да подкрепя териториалната цялост и суверенитета на Украйна, включително чрез съиницииране на резолюции на ООН в подкрепа на Украйна, но не се е присъединила към ограничителните мерки на ЕС срещу Русия. Възобновяването на полетите между Русия и Грузия и условията във връзка със здравословното състояние в затвора на бившия грузински президент Саакашвили, който е украински гражданин, доведоха до допълнително дипломатическо напрежение.

Украйна, Молдова и Грузия също продължават да участват активно в **Източното партньорство**.

Териториалното сътрудничество позволява на държавите, обхванати от процеса на разширяване, да работят заедно, както и със съседните на ЕС държави членки в ключови социални и икономически сектори. По-конкретно, програмите за **трансгранично сътрудничество** създават възможности за диалог и сътрудничество на равнище местно управление с участието на общностите, частния сектор и организациите на гражданското общество. Стратегията на ЕС за региона на Адриатическо и Йонийско море и Стратегията на ЕС за региона на река Дунав продължиха да допринасят за сътрудничеството между държавите членки и държавите кандидатки посредством насърчаване на административния капацитет за различните политики на ЕС, включително политиката на сближаване, както и осигуряване на платформа за сътрудничество.

VII. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

I.

1. В бързо променящата се **геополитическа среда** ЕС показва, че е готов да бъде на висотата на положението, като засили позицията си на световната сцена. В съответствие с целта на Съюза да насърчава мира, ценностите си и благоденствието на своите народи, разширяването на ЕС продължава да бъде мощен инструмент за утвърждаване на демокрацията, върховенството на закона и зачитането на основните права. Надеждната, основана на заслуги перспектива за членство е основен двигател за промяна и по този начин увеличава нашата колективна сигурност и социално-икономическо благоденствие. Членството в ЕС е от съществено значение за насърчаване на помирението и стабилността на европейския континент. В отговор на **призива на историята** сега трябва да работим, за да **ускорим разширяването на ЕС** и да **завършим изграждането на Съюза**.

2. **На политиката на разширяване на ЕС вече бе даден нов импулс.** Ясната перспектива за членство в ЕС за Западните Балкани, Украйна, Молдова и Грузия е в интерес на самия ЕС по отношение на политиката, сигурността и икономиката и е от съществено значение в настоящия геополитически контекст.

В Декларацията от Гранада¹⁹ лидерите на ЕС припомнят, че *„разширяването е двигател за подобряване на икономическите и социалните условия на европейските граждани и намаляване на различията между държавите, а така също трябва да насърчава ценностите, на които се основава Съюзът.“* Те също така отбелязват, че **и ЕС, и бъдещите държави членки** трябва да бъдат подготвени за бъдещо разширяване на Съюза. За тази цел Съюзът трябва да положи необходимите основи и да проведе нужните във вътрешен план реформи. Същевременно е от основно значение държавите, стремящи се към членство, да увеличат усилията си за реформи, по-специално в областта на върховенството на закона, в съответствие с основания на заслуги характер на процеса на присъединяване и с помощта на ЕС.

3. През изминалата година настъпиха **значителни промени** в програмата за разширяване на ЕС.

Европейският съвет призна европейската перспектива на **Украйна, Молдова и Грузия**. Лидерите на ЕС решиха да дадат статут на страна кандидатка на Украйна и Република Молдова и да дадат статут на страна кандидатка на Грузия, след като бъдат изпълнени приоритетите, изложени в становището на Комисията относно кандидатурата на Грузия за членство.

В **Западните Балкани** през юли 2022 г. се проведеха първите междуправителствени конференции с Албания и Северна Македония относно **преговорите за присъединяване**, последвани от процес на аналитичен преглед на достиженията на правото на ЕС (скрининг). През декември 2022 г. Европейският съвет предостави на Босна и Херцеговина **статут на страна — кандидатка за членство в ЕС**, при условие че изпълни стъпките, посочени в съобщението на Комисията от октомври 2022 г. относно политиката на разширяване. През декември 2022 г. **Косово** представи кандидатура за членство в ЕС. През пролетта на 2023 г. ЕС постигна съгласие за либерализиране на визовия режим за Косово, което ще влезе в сила от 1 януари 2024 г.

4. Всички държави, обхванати от процеса на разширяване, вече имат **историческа възможност** здраво да обвържат бъдещето си с Европейския съюз. Комисията е готова да ускори съответните процеси на присъединяване и да гарантира, че **следващото разширяване ще бъде катализатор за напредък**. Присъединяването е и ще продължи да бъде **процес, основан на заслуги**, който зависи изцяло от обективния напредък, постигнат от всяка държава. Върховенството на закона, икономиката, функционирането на демократичните институции и реформата на публичната администрация продължават да бъдат крайъгълните камъни на политиката на разширяване. Държавите ще трябва да действат по-решително, за да осъществят необходимите реформи и да постигнат осезаем и необратим напредък по основополагащите въпроси, за да се възползват в пълна степен от новия импулс.
5. Освен това икономическият растеж в много от държавите е твърде бавен и поради това сближаването с ЕС не се осъществява достатъчно бързо. Необходими са целенасочени

¹⁹ [Декларация от Гранада](#).

структурни реформи, по-специално за да се отключи потенциалът за растеж на региона на Западните Балкани. Подобряването на положението по отношение на върховенството на закона и стопанската среда е от ключово значение за привличането на необходимото ниво на инвестиции и за засилване на необходимата търговската интеграция, така че да се стимулира растежът и регионът да се приближи до ЕС. Поради това Комисията успоредно предлага нов **План за растеж за Западните Балкани**²⁰. Планът се състои от четири стълба, които ще се подсилват взаимно: i) увеличаване на интеграцията с единния пазар на ЕС, което трябва да върви ръка за ръка с ii) отварянето на пазарите за всички съседи от Западните Балкани и изграждането на общ регионален пазар. iii) За да се задълбочат текущите реформи, инвестиционните приоритети и реформите ще бъдат определени в програми за реформи по държави въз основа на програмите за икономически реформи. iv) С изпълнението на тези реформи ще се отключат възможности за по-голяма финансовата помощ.

Двустранните въпроси, особено на Западните Балкани, не само възпрепятстват регионалната икономическа интеграция, но и забавят съответните страни по пътя им към ЕС. Нерешените въпроси пораждаат риск от нестабилност и дори ескалация, както се вижда от нападението срещу косовската полиция на 24 септември в Банска, в северната част на Косово. Поради това от съществено значение е нерешените въпроси да се разглеждат и засегнатите страни да намират взаимноприемливи решения. В този контекст както Косово, така и Сърбия се приканват незабавно и без поставяне на предварителни условия да се ангажират по-конструктивно с изпълнението — чрез диалога с посредничество на ЕС — на Споразумението относно пътя за нормализирането на отношенията и приложението към него, както и на останалите споразумения, постигнати в рамките на диалога с посредничеството на ЕС. Това включва създаването на Сдружение/Общност на общините със сръбско мнозинство. Нормализирането на отношенията е съществено условие за пътя към членство на двете страни. И двете рискуват да пропуснат важни възможности при липса на напредък.

6. **Турция** продължава да бъде ключов партньор за Европейския съюз в основни области от общ интерес. ЕС има стратегически интерес от стабилна и сигурна среда в Източното Средиземноморие и от развиването на партньорство с Турция, основаващо се на сътрудничество и взаимна полза.

През декември 2022 г. Съветът изтъкна отново, че Турция продължава все повече да се отдалечава от Европейския съюз и че преговорите за присъединяването на страната на практика са в застои, така че не може да се разглежда възможността за отваряне или затваряне на други преговорни глави. Основните факти, довели до тази оценка, продължават да са валидни. През юни 2023 г. Европейският съвет прикани върховният представител и Комисията да му представят доклад относно актуалното състояние на отношенията между ЕС и Турция въз основа на инструментите и вариантите, набелязани от Европейския съвет, и с оглед предприемането на действия по стратегически и ориентиран към бъдещето начин. Този доклад ще бъде представен през ноември 2023 г. До края на 2024 г. Комисията и върховният представител ще информират Европейския съвет за актуалното състояние по горепосочените стъпки.

²⁰ COM(2023) 691 final COM (2023) 692.

II.

7. В **Черна гора** политическият ангажимент на властите към процеса на присъединяване към ЕС е ключовият приоритет за страната, което като цяло намира отражение в съответните решения относно политиките. Това включва продължаващата 100-процентова степен на съответствие с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС, включително санкциите. Черна гора допринесе за управлението на смесените миграционни потоци към ЕС, като сътрудничи за изпълнението на плана за действие на ЕС за Западните Балкани. През последните две години обаче политическата нестабилност, напрежението, слабото функциониране на демократичните и съдебните институции, както и липсата на пълноценно функциониращо правителство доведоха до застои в процесите на вземане на решения и провеждането на реформите, което доведе до значително забавяне на преговорите. Комисията е на мнение, че в съответствие с рамката за водене на преговори понастоящем е гарантиран цялостен баланс между напредъка по главите, свързани с върховенството на закона, от една страна, и напредъка в преговорите за присъединяване по всички глави, от друга страна.

Приоритетът за постигането на по-нататъшен цялостен напредък в преговорите за присъединяване (и преди временното затваряне на други глави или клъстери) все още е **изпълнението на междинните критерии в областта на върховенството на закона**, определени в глави 23 и 24. За да постигне тази важна етапна цел, Черна гора трябва да увеличи усилията си за справяне с нерешените въпроси, включително в критичните области на свободата на словото и свободата на медиите и борбата с корупцията и организираната престъпност, както и да ускори и задълбочи реформите, свързани с независимостта, професионализма и отчетността на съдебната власт, включително назначенията в нея. Конституирането на новия парламент и сформирането на новото правителство се състоя в края на октомври 2023 г. Новото правителство трябва да се съсредоточи върху осъществяването на ключови предстоящи реформи, свързани с ЕС, като наличието на надлежно функциониращ парламент е от ключово значение. Работата трябва да се съсредоточи върху изграждането на широк политически консенсус по ключовите реформи и върху засилването на акцента върху основните резултати, за да се постигне напредък по дневния ред за интеграция в ЕС на практика.

8. В **Сърбия** темповете на реформите се ускориха след сформирането на новото правителство в края на октомври 2022 г., въпреки че политическите събития след двата трагични случая на масова стрелба през май 2023 г. доведоха до временно забавяне. В областта на върховенството на закона Сърбия предприе стъпки за укрепване на независимостта и отчетността на съдебната власт с навременното приемане на законодателството, с което се привеждат в действие конституционните изменения от 2022 г. Сърбия също така подготви и прие ново медийно законодателство, чието прилагане може значително да подобри регулаторната среда. Тя подобри съответствието на визовата си политика с тази на ЕС и отмени Закона за специалните процедури за възлагане на обществени поръчки за линейни инфраструктурни проекти. Необходими са допълнителна работа и дългосрочен политически ангажимент за приемане и провеждане на необходимите реформи в

областта на върховенството на закона. Правната рамка, даваща възможност за отделянето на собствеността в газовия сектор, беше въведена, но закъсненията вече са значителни. Сърбия сключи споразумение за свободна търговия с Китай, което повдига сериозни въпроси. Сърбия трябва приоритетно да подобри съответствието си с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС, включително по отношение на ограничителните мерки и изявленията във връзка с Русия, и трябва да се въздържа от действия и декларации, които са в разрез с позициите на ЕС във външната политика и по други стратегически въпроси. Оценката на Комисията е, че в съответствие с рамката за преговори е можело да се постигне много по-голям напредък в преговорите за присъединяване. Необходимо е постоянно внимание, за да се запази цялостният баланс между напредъка по главите, свързани с върховенството на закона, и нормализирането на отношенията с Косово, от една страна, и напредъка в преговорите за присъединяване по всички глави, от друга страна. Нормализирането на отношенията е съществено условие за пътя към членство в ЕС както на Сърбия, така и на Косово, и двете страни рискуват да пропуснат важни възможности, ако не бъде отбелязан напредък.

Комисията поддържа оценката си, че Сърбия е изпълнила технически критериите за отваряне на клъстер 3 (Конкурентоспособност и приобщаващ растеж).

Общото темпо на преговорите за присъединяване ще продължи да се определя от напредъка на Сърбия по отношение на върховенството на закона и нормализирането на отношенията с Косово. Очаква се през следващата година Сърбия да демонстрира недвусмислено решимостта си да постигне напредък в процеса на присъединяване, като ускори работата си по провеждането на свързаните с присъединяването към ЕС реформи във всички области. В областта на върховенството на закона от Сърбия се очаква да преодолее недостатъците, по-специално в ключовите области на съдебната система, борбата с корупцията и организираната престъпност, свободата на медиите и вътрешните действия във връзка с военните престъпления. Тя трябва също така да положи надеждни усилия за спиране на дезинформацията и чуждестранната намеса и манипулирането на информация, за намаляване на зависимостта на енергийния си сектор от Русия, засилване на сътрудничеството с ЕС в областта на миграцията и да поеме отговорност за осъществяване на проактивна и обективна комуникация относно ЕС. Сърбия допринесе за управлението на смесените миграционни потоци към ЕС, като сътрудничи за изпълнението на плана за действие на ЕС за Западните Балкани.

Сърбия продължи да участва в провеждания с посредничеството на ЕС диалог за нормализиране на отношенията с Косово, но трябва да демонстрира по-сериозен ангажимент, да вложи повече усилия и да постигне компромиси, за да се постигне напредък в процеса на нормализиране на отношенията с Косово. Сърбия трябва да спазва ангажиментите си в рамките на диалога и да се ангажира с цялостното прилагане на всички постигнати досега в рамките му споразумения и на Споразумението относно пътя за нормализиране на отношенията и приложението към него. От страната се очаква да се ангажира по-конструктивно, за да даде възможност за преговори по всеобхватното правно обвързващо споразумение за нормализиране на отношенията. От Сърбия се очаква също така да окаже пълно съдействие при разследването на нападението срещу косовската полиция от 24 септември 2023 г. и нападенията срещу KFOR от 29 май. Извършителите на нападението трябва да бъдат задържани и бързо изправени пред съда, а Сърбия трябва да сътрудничи изцяло и да предприеме всички необходими мерки в тази връзка.

9. В **Северна Македония** властите последователно заявяват, че присъединяването към ЕС продължава да е тяхната стратегическа цел. Като страна, водеща преговори за присъединяване, Северна Македония трябва да постигне резултати по изпълнението на свързаните с ЕС реформи, включително в областта на клъстера от основополагащи въпроси, а именно съдебната система, борбата с корупцията и организираната престъпност, реформата на публичната администрация, в това число управлението на публичните финанси, и обществените поръчки. Някои промени в наказателния кодекс, засягащи голям брой случаи на корупция по високите етажи на властта, породиха сериозна тревога. От ключово значение е да се укрепи доверието в съдебната система и да се предприемат неотслабващи действия за борба с корупцията, включително чрез солидни резултати в разследването, наказателното преследване и окончателните присъди по дела за корупция по високите етажи на властта. Страната продължи да е в пълно съответствие с всички решения в областта на общата външна политика и политика на сигурност на ЕС след започването на агресивната война на Русия срещу Украйна. Северна Македония допринесе за управлението на смесените миграционни потоци към ЕС, като сътрудничи за изпълнението на плана за действие на ЕС за Западните Балкани.

Северна Македония се ангажира да започне и да постигне приоритетно съответните конституционни промени с оглед на включването в конституцията на граждани, които живеят в границите на държавата и са част от други народи. Страната е добър пример за мултиетническо общество. След първата междуправителствена конференция относно процеса на преговори за присъединяване към ЕС със Северна Македония през юли 2022 г. аналитичният преглед на достиженията на правото на ЕС (скрининг) протича гладко. Северна Македония се участва активно и демонстрира висока степен на ангажираност в хода на процеса на скрининг. Докладът от скрининга на клъстер 1 „Основополагащи въпроси“ беше представен на Съвета през юли 2023 г.

Предвид заключенията на Съвета от юли 2022 г. Комисията очаква бързи и решителни последващи действия във връзка с доклада от скрининга на клъстер 1 „Основополагащи въпроси“, включително относно пътните карти на страната съгласно рамката за преговори, с оглед на отварянето на първия клъстер до края на тази година.

10. В **Албания** властите последователно са заявявали, че стратегическата цел за присъединяване към ЕС е основният приоритет на страната. Албания продължи да отбелязва напредък в реформите в рамките на клъстера от основополагащи въпроси, включително с по-нататъшното изпълнение на всеобхватната съдебна реформа. Допълнителни конкретни резултати бяха постигнати от Специализираната структура за борба с корупцията и организираната престъпност (СПАК). Продължи доброто сътрудничество с държавите — членки на ЕС, и агенциите на ЕС в борбата с организираната престъпност. Албания допринесе за управлението на смесените миграционни потоци към ЕС, като сътрудничи за изпълнението на плана за действие на ЕС за Западните Балкани.

Албания участва активно в работата на Съвета за сигурност на ООН като непостоянен член, включително като съавтор на резолюции, осъждащи агресивната война на Русия срещу Украйна. Пълното привеждане на Албания в съответствие с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС е силен сигнал за стратегическия избор на страната за присъединяване към ЕС и за ролята ѝ на надежден партньор.

След първата междуправителствена конференция относно процеса на преговори за присъединяване към ЕС с Албания през юли 2022 г. аналитичният преглед на достиженията на правото на ЕС (скрининг) протича гладко. Албания участва активно и демонстрира висока степен на ангажираност в хода на процеса на скрининг. Докладът от скрининга на клъстер 1 „Основополагащи въпроси“ бяха представени на Съвета през юли 2023 г.

Предвид заключенията на Съвета от юли 2022 г. Комисията очаква бързи и решителни последващи действия във връзка с доклада от скрининга на клъстер 1 „Основополагащи въпроси“, включително относно пътните карти на страната съгласно рамката за преговори, с оглед на отварянето на първия клъстер до края на тази година.

11. Комисията приветства усилията за реформи, предприети от **Босна и Херцеговина** след заседанието на Европейския съвет през декември 2022 г., на което ѝ бе даден статут на страна кандидатка. Комисията приветства също бързото встъпване в длъжност на нов министерски съвет през януари 2023 г. Публичният ангажимент на политическите партии към постигане на стратегическата цел за европейска интеграция доведе до положителни резултати.

Предприети бяха стъпки и ангажименти за изпълнение на ключовите приоритети, както и на стъпките, посочени в препоръката на Комисията за предоставяне на статут на страна кандидатка. Министерският съвет прие стратегии за борба с организираната престъпност, изготви актуализирана оценка на риска и съпътстващ план за действие за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма, прие стратегии и планове за действие в областта на миграцията и тероризма и назначи надзорен орган за изпълнението на националната стратегия за преследване на военните престъпления. Босна и Херцеговина допринесе за управлението на смесените миграционни потоци към ЕС, като сътрудничи за изпълнението на плана за действие на ЕС за Западните Балкани. Звеното за контакт с Европол започна работа през юни 2023 г. Страната прие закони, по-специално във връзка с почтеността в съдебната власт посредством изменения относно Висшия съдебен и прокурорски съвет; предотвратяването на изтезанията (назначаване на омбудсман като национален механизъм за превенция); чужденците; свободата на достъпа до информация и прие Плана за действие относно равенството между половете. Привеждането в съответствие с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС се подобри значително през отчетния период, но трябва да се направи още във връзка с прилагането на ограничителни мерки.

Публичният ангажимент на коалиционните партии за постигане на стратегическата цел за европейска интеграция доведе до положителни резултати откакто бе предоставен статут на страна кандидатка. В същото време се наблюдава отрицателно развитие в *Република Сръбска*. Тя призова за оставка на конституционните съдии и в нарушение на конституционния и правния ред на страната прие закон, постановяващ, че решенията на Конституционния съд няма да се изпълняват. Република Сръбска също така отново въведе наказателни санкции за клевета, ограничавайки свободата на словото и свободата на медиите. Предстои също така да бъде приет проектозакон, който разглежда групи на гражданското общество като „чуждестранни агенти“. Приемането му би отбелязало поредна важна крачка назад

по отношение на основните права. Сепаратистките действия, подкопаващи единството, суверенитета, териториалната цялост, конституционния ред и международната правосубектност на страната, спъват напредъка в присъединяването към ЕС.

Редица решения на Конституционния съд още не са изцяло приложени, по-специално относно държавната собственост. Събранията на двете основни административни единици следва бързо да назначат съдии, за да се гарантира пълният състав на Конституционния съд. Страната трябва спешно да завърши предстоящите конституционни и изборни реформи. Все още са необходими реформи за привеждане на конституцията в съответствие с Европейската конвенция за правата на човека, при спазване на съдебната практика по делото *Sejdić-Finci*.

Като цяло са необходими допълнителни усилия, за да изпълни Босна и Херцеговина 14-те ключови приоритета, изложени в становището на Комисията относно кандидатурата ѝ за членство в ЕС, и стъпките, посочени в препоръката на Комисията за предоставяне на статут на страна кандидатка. Актуалното състояние на изпълнението на четиринадесетте ключови приоритета е изложено в доклада за страната. Комисията препоръчва започването на преговори за присъединяване към ЕС с Босна и Херцеговина веднага щом критериите за членство бъдат изпълнени в необходимата степен.

Комисията ще докладва на Съвета за напредъка най-късно през март 2024 г.

12. След кандидатурата на **Косово** за членство в ЕС през декември 2022 г. правителството на страната продължи да изпълнява програмата си за реформи, свързани с ЕС. Косово постигна напредък в изпълнението на дългогодишните препоръки на ЕС за изборна реформа, в резултат на което бяха приети два важни изборни закона. Косово трябва да активизира усилията си за укрепване на върховенството на закона и публичната администрация и за изграждане на енергийна устойчивост. Косово допринесе за управлението на смесените миграционни потоци към ЕС, като сътрудничи за изпълнението на плана за действие на ЕС за Западните Балкани. Предвижда се либерализирането на визовия режим за гражданите на Косово да влезе в сила на 1 януари 2024 г. За положението в северната част на Косово повлияха няколко кризи с различна интензивност. През ноември 2022 г. косовските сърби подадоха колективна оставка от институциите на Косово. След оттеглянето им, през април 2023 г. в четирите общини в северната част на Косово бяха организирани частични местни избори. Много ниската изборна активност, по-специално сред косовската сръбска общност, показва, че тези избори не представляват политическо решение в дългосрочен план. Възстановяването на положение, при което косовските сърби участват активно в местното управление, полицейската дейност и съдебната система в северната част на Косово, остава императив. И в четирите общини възможно най-скоро трябва да се проведат предсрочни местни избори, организирани по напълно приобщаващ начин и с безусловното участие на косовските сърби. Косово трябва да работи за намаляване на напрежението в северната част на Косово, като намали постоянното присъствие на косовските специални полицейски сили и прекрати отчуждаването на земя и заповедите за съдебно отстранение там.

Сърбия продължи да участва в провеждания с посредничеството на ЕС диалог за нормализиране на отношенията с Косово, но трябва да демонстрира по-сериозен ангажимент, да вложи повече усилия и да постигне компромиси, за да се постигне напредък в процеса на нормализиране на отношенията със Сърбия. Косово трябва да спазва ангажиментите си в рамките на диалога и да се ангажира с цялостното прилагане на всички постигнати досега в рамките му споразумения и на Споразумението относно пътя за нормализиране на отношенията и приложението към него. От Косово се очаква да се ангажира по-конструктивно, за да даде възможност за преговори по всеобхватното правно обвързващо споразумение за нормализиране на отношенията. Нормализирането на отношенията е съществено условие за пътя към членство в ЕС както на Сърбия, така и на Косово, и двете страни рискуват да пропуснат важни възможности, ако не бъде отбелязан напредък.

13. **Турция** е страна кандидатка и ключов партньор на ЕС. Преговорите за присъединяване остават в застой от юни 2018 г. насам съгласно решенията на Европейския съвет, тъй като Турция продължи да се отдалечава от ЕС. Диалогът относно върховенството на закона и основните права остава неразделна част от отношенията между ЕС и Турция. Отказът да се изпълнят някои решения на Европейския съд по правата на човека продължава да буди безпокойство. Турция е важен регионален фактор в областта на външната политика и това е важен елемент в контекста на отношенията между ЕС и Турция, макар все така да има различни гледища по някои външнополитически въпроси. Тя поддържа много ниско ниво на съответствие от 10 % с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС. Турция осъди агресивната война на Русия срещу Украйна и се ангажира политически и дипломатически, включително чрез улесняване на преките преговори, действия за деескалация и прекратяване на огъня, спомагане за износа на украинско зърно, обмена на затворници и предоставяне на Украйна на голяма военна помощ от основно значение. При все това Турция продължи да се въздържа от присъединяване към ограничителните мерки на ЕС срещу Русия. Нейната реторика в подкрепа на терористичната групировка „Хамас“ след нападенията ѝ срещу Израел на 7 октомври 2023 г. е в пълен разрез с подхода на ЕС.

От страната се очаква да подкрепя активно преговорите за справедливо, всеобхватно и трайно уреждане на кипърския въпрос в рамката на ООН, съгласно съответните резолюции на Съвета за сигурност на ООН и в съответствие с принципите, на които се гради ЕС. Важно е Турция да потвърди отново ангажимента си към водените под егидата на ООН преговори за решаване на кипърския въпрос съгласно съответните резолюции на Съвета за сигурност на ООН, включително техните външни аспекти. Също така Турция трябва спешно да изпълни задължението си да гарантира пълно и недискриминационно прилагане на Допълнителния протокол към Споразумението за асоцииране между ЕС и Турция.

Продължи сътрудничеството с Турция в области от общ интерес с основно значение, като борбата с тероризма, икономиката, енергетиката, продоволствената сигурност, миграцията и транспорта. ЕС има стратегически интерес от стабилна и сигурна среда в Източното Средиземноморие и от развитието на отношения, основаващи се на сътрудничество и взаимна полза, с Турция. През ноември 2023 г. Комисията и върховният представител ще представят доклад на Европейския съвет, в който ще изложат допълнителни възможности за развиване на тези отношения.

14. Комисията приветства значителните усилия за реформи, предприети от **Украйна** от заседанието на Европейския съвет през юни 2022 г. насам, въпреки агресивната война на Русия. Комисията счита, че Украйна е постигнала значим напредък по седемте стъпки, посочени в становището ѝ от юни 2022 г., и е предприела допълнителни мерки за допълване и поддържане на тези постижения.

Украйна въведе прозрачна и основана на заслуги система за предварителен подбор на съдиите в Конституционния съд и завърши насочена към почтеността реформа на органите за управление на съдебната власт. Украйна следва да продължи да прилага приетите закони за подбора и назначаването на съдии в общите съдилища и в Конституционния съд. Украйна засили борбата с корупцията, като постигна по-нататъшни надеждни резултати при разследванията и присъдите за корупция и осигури прозрачни назначения на ръководителите на ключовите агенции за борба с корупцията. - Тя предприе допълнителни системни мерки, за да гарантира устойчивост на усилията си за борба с корупцията, включително чрез възстановяване на електронната система за деклариране на имущественото състояние, макар и с някои недостатъци, и прилагане на държавната програма за борба с корупцията. -

Украйна укрепи своята рамка за борба с изпирането на пари, включително привеждането на законодателството си — по-специално определението за видни политически личности — в съответствие със стандартите на Специалната група за финансови действия (FATF), и прие всеобхватен стратегически план и план за действие за реформата в сектора на правоприлагането. Украйна също така засили системните мерки срещу олигарсите в области като конкуренцията и финансирането на политическите партии, като същевременно отложи прилагането на закона за борба с олигархията. Украйна приведе законодателството си в областта на медиите в съответствие с правото на ЕС. Тя продължи да укрепва защитата на националните малцинства, по-специално чрез изменение на законите за малцинствата и за образованието, като същевременно все още предстои да бъдат осъществени допълнителни реформи, посочени от Венецианската комисия. Тези процеси на реформи трябва да бъдат приобщаващи чрез пълно включване на представителите на националните малцинства на всички необходими етапи.

Макар въвеждането на военно положение да доведе до дерогация на определени основни права, предприетите мерки са временни и като цяло пропорционални на положението в страната.

С оглед на резултатите, постигнати от юни 2022 г. насам по политическите критерии в рамките на седемте стъпки и отвъд тях, Комисията счита, че Украйна изпълнява в достатъчна степен критериите, свързани със стабилността на институциите, гарантиращи демокрацията, върховенството на закона, правата на човека и зачитането и защитата на малцинствата, заложи от Европейския съвет в Копенхаген през 1993 г., стига да продължи усилията си за реформи и изпълни оставащите изисквания в рамките на седемте стъпки. Въз основа на това Комисията препоръчва на Съвета да започне преговори за присъединяване с Украйна. Освен това Комисията препоръчва Съветът да приеме рамката за преговори, след като Украйна:

— приеме закон, предложен от правителството, с който се увеличава таванът за персонала на Националното бюро за борба с корупцията на Украйна;

- премахне от закона за предотвратяване на корупцията разпоредбите, ограничаващи правомощията на Националната агенция за предотвратяване на корупцията (НАПК) до извършване на по-нататъшни проверки на имуществено състояние, което вече е било предмет на проверка, и ограничаващи правомощията на НАПК да проверява имущество, придобито от декларатори преди постъпването им на държавна служба, без да се засягат правилата, приложими за националната сигурност по време на война;
- приеме закон, уреждащ лобирането в съответствие с европейските стандарти, като част от плана за действие за борба с олигархията;
- приеме закон в отговор на останалите препоръки на Венецианската комисия от юни 2023 г. и октомври 2023 г., свързани със Закона за националните малцинства, като вземе под внимание също и препоръките на Венецианската комисия, свързани със законите за държавния език, медиите и образованието.

Украйна трябва да продължи да се бори с корупцията, като постигне допълнителни резултати при разследванията и присъдите за корупция.

Комисията ще следи непрекъснато напредъка и изпълнението във всички области, свързани със започването на преговори, и до 2024 г. ще представи доклад на Съвета. Комисията е готова да започне подготвителна работа, по-специално аналитичния преглед на достиженията на правото на ЕС (скрининг) и подготовката на преговорната рамка.

15. Комисията приветства значителните усилия за реформи, предприети от **Молдова** от заседанието на Европейския съвет през юни 2022 г. насам, въпреки тежкото отражение в Молдова на агресивната война на Русия срещу Украйна. Комисията счита, че Молдова е постигнала значим напредък по деветте стъпки, посочени в становището ѝ от юни 2022 г., и е предприела допълнителни мерки за допълване и поддържане на тези постижения.

Молдова въведе амбициозен процес на проверка за органите на съдебната власт и прокуратурата, който е в основата на провежданата от страната всеобхватна съдебна реформа. Тя реформира своя върховен съд и осигури функционирането на Висшия съвет на магистратите с преминали надлежната проверка членове. Институционалната и законодателната рамка за борба с корупцията бяха реформирани. Страната прие ново законодателство за отнемането на активи, борбата с финансовите престъпления и изпирането на пари. Разследванията срещу олигарси отбелязаха добър напредък, като задочните присъди на съда позволиха да се потърси отговорност — с отнемане на активи в значителен размер — от олигарсите, замесени в делото за измама за източване на публичните ресурси на Молдова.

Броят на разследваните случаи, свързани с корупция и организирана престъпност, се увеличи. Броят на случаите на иззети активи на видни политически личности също се увеличи. Молдова въведе системен подход за премахване на олигархичните структури с амбициозен план за действие. С новото изборно, наказателно, медийно законодателство и законодателство за конкуренцията се укрепва капацитетът на страната да се бори с неправомерни интереси. Молдова активно засили международното сътрудничество с държавите — членки на ЕС, и агенциите на ЕС чрез Центъра на ЕС за подкрепа в областта на вътрешната сигурност и управлението на границите.

Страната прие стратегии за реформа на публичната си администрация, засили управлението на публичните финанси и определи междуинституционални процедури, съществено необходими за провеждането на реформите. Въпреки трудните икономически условия бяха увеличени заплатите, за да се задържат и привлекат служители в публичния сектор. Молдова регулира своята рамка за публични инвестиции, допълнително цифровизира публичните си услуги и постигна напредък в доброволното сливане на местните органи на управление.

Молдова изпълнява препоръките на БДИПЧ и Венецианската комисия и включва гражданското общество в процесите на вземане на решения, включително чрез платформа за диалог и гражданско участие в парламента. Тя също така засили защитата на правата на човека, включително чрез пълното транспониране на Истанбулската конвенция в националното законодателство.

С оглед на резултатите, постигнати от юни 2022 г. насам по политическите критерии в рамките на деветте стъпки и отвъд тях, Комисията счита, че Молдова изпълнява в достатъчна степен критериите, свързани със стабилността на институциите, гарантиращи демокрацията, върховенството на закона, правата на човека и зачитането и защитата на малцинствата, заложи от Европейския съвет в Копенхаген през 1993 г., стига да продължи усилията си за реформи и изпълни оставащите изисквания в рамките на деветте стъпки. Въз основа на това Комисията препоръчва на Съвета да започне преговори за присъединяване с Молдова. Освен това Комисията препоръчва Съветът да приеме рамката за преговори, след като Молдова:

- продължи да бележи значителен напредък в назначаването на преминавали надлежна проверка членове на върховния съд и членове на органите за самоуправление на съдебните и прокурорските органи, както и при назначаването на нов главен прокурор в рамките на прозрачен процес и въз основа на заслуги;
- предостави подходящи ресурси и структури на прокуратурата за борба с корупцията на Молдова;
- предприеме по-нататъшни стъпки за премахване на олигархичните структури, включително чрез съответни разпоредби, например относно плащанията в брой и относно финансовите потоци.

Молдова трябва да продължи да се бори с корупцията, като постигне допълнителни резултати при разследванията и присъдите за корупция.

Комисията ще следи непрекъснато напредъка и изпълнението във всички области, свързани със започването на преговори, и до 2024 г. ще представи доклад на Съвета. Комисията е готова да започне подготвителна работа, по-специално аналитичния преглед на достиженията на правото на ЕС (скрининг) и подготовката на преговорната рамка.

16. Комисията приветства усилията за реформи, предприети от **Грузия** в съответствие с конституцията на страната, която предвижда интегрирането ѝ в ЕС като национален приоритет. Огромното мнозинство от грузинските граждани подкрепя процеса на присъединяване на страната към ЕС. Необходима е политическа деполяризация и по-положителен диалог на управляващата партия с опозиционните партии и гражданското общество, за да се изгради консенсус по въпроси от национален интерес.

Грузия трябва да засили действията си за борба с дезинформацията и чуждестранното манипулиране на информация и вмешателство в разрез с ценностите на ЕС и да подобри степента си на съответствие с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС.

Що се отнася до дванадесетте приоритета, посочени в становището на Европейската комисия от юни 2022 г., Грузия прие законодателни актове и предприе политически действия във връзка с равенството между половете и борбата с насилието срещу жени, отчитането при разискванията на Съда на решенията на Европейския съд по правата на човека, както и във връзка с организираната престъпност. Страната назначи нов обществен защитник.

В парламента бяха предприети някои процедурни стъпки за засилване на контрола от страна на опозицията. Изграждането на силен междупартиен политически консенсус ще допринесе за преодоляване на поляризацията и за ускоряване на напредъка на Грузия по европейския ѝ път. Бяха приети изменения на законодателството и на процедурния правилник на парламента във връзка с функционирането и отчетността на държавните институции и рамката за изборите. В рамките на съдебната реформа бяха предприети мерки във връзка с достъпа до съдебни решения, мотивите за назначенията в съдебната система, дисциплинарните мерки за съдиите и подбора на кандидати за членове на Върховния съд, но все още е необходима цялостна реформа на Висшия съдебен съвет. Грузия е представила на Венецианската комисия за становище това законодателство и няколко други основни правни акта относно изборния кодекс, Бюрото за борба с корупцията, Специалните служби за разследване, Службата за защита на личните данни, както и своя план за действие за премахване на олигархичните структури. Освен това е важно да се въведе система за извънредни проверки на почтеността, с участието на международни експерти, за всички ръководни длъжности в съдебната система и да се създаде система за ефективни декларации за имущественото състояние.

Беше приет план за действие за премахване на олигархичните структури, като бе следван системен подход, а „персонализираният“ подход беше оттеглен. Беше създадено бюро за борба с корупцията. Грузия засили международното сътрудничество в борбата с организираната престъпност. Що се отнася до медийния плурализъм, директор на опозиционна медия беше освободен от затвора след помилване от президента, а парламентът прие изменения на Закона за радио- и телевизионното разпръскване с цел привеждане в съответствие със законодателството на ЕС. Беше приета стратегия за защита на правата на човека и бе изготвен план за действие. Беше сключен меморандум за сътрудничество между парламента и някои представители на гражданското общество, за да се регламентира участието на ОГО в процесите на създаване на политики.

Предвид резултатите, постигнати от юни 2022 г. насам, в рамките на дванадесетте приоритета и отвъд тях, Комисията препоръчва на Съвета да предостави на Грузия статут на страна кандидатка, при условие че бъдат предприети следните стъпки:

- Борба с дезинформацията и чуждестранното манипулиране на информация и вмешателство, насочени срещу ЕС и неговите ценности.
- Подобряване на степента на съответствие на Грузия с общата външна политика и политика на сигурност на ЕС.

- Допълнителни мерки за решаване на проблема с политическата поляризация, включително чрез по-приобщаваща законодателна работа с опозиционните партии в парламента, по-специално по отношение на законодателството, свързано с европейската интеграция на Грузия.
- Гарантиране на свободен, справедлив и състезателен изборен процес, по-конкретно през 2024 г., и цялостно изпълнение на препоръките на ОССЕ/БДИПЧ. Завършване на изборните реформи, включително гарантиране на адекватно представителство на избирателите, достатъчно рано преди изборния ден.
- По-нататъшно подобряване на прилагането на парламентарния контрол, по-специално по отношение на службите за сигурност. Осигуряване на институционалната независимост и безпристрастността на ключови институции, по-специално на изборната администрация, Националната банка и Комисията по съобщенията.
- Завършване и прилагане на цялостна и ефективна съдебна реформа, включително всеобхватна реформа на Висшия съдебен съвет и прокуратурата, с цялостно изпълнение на препоръките на Венецианската комисия и посредством прозрачен процес с широко участие.
- По-нататъшни мерки във връзка с ефективността на Бюрото за борба с корупцията, Специалната служба за разследване и Службата за защита на личните данни и гарантиране на институционалната им независимост и безпристрастност. Предприемане на действия в отговор на препоръките на Венецианската комисия, свързани с тези органи, в рамките на приобщаващ процес. Постигане на солидни резултати в разследването на случаи на корупция и организирана престъпност.
- Усъвършенстване на настоящия план за действие за прилагане на многосекторен системен подход към премахването на олигархичните структури, в съответствие с препоръките на Венецианската комисия и при прозрачен и приобщаващ процес с участието на опозиционните партии и гражданското общество.
- Подобряване на защитата на правата на човека, включително чрез прилагане на амбициозна стратегия за правата на човека и гарантиране на свободата на събранията и свободата на изразяване. Започване на безпристрастни, ефективни и навременни разследвания при случаи на заплахи за безопасността на уязвими групи, на работещи в медиите и активисти на гражданското общество, както и изправяне пред съда на организаторите и извършителите на насилие. Консултации и диалог с гражданското общество, като се даде възможност за съдържателно участие в законодателните процеси и процесите на изготвяне на политики и се гарантира, че те могат да работят свободно.

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

- 1. Основни принципи на процеса на присъединяване**
- 2. Ключови постижения на икономическия и инвестиционен план за Западните Балкани**
- 3. Ключови постижения на икономическия и инвестиционен план — преглед за Украйна, Молдова и Грузия**
- 4. Показатели на трети страни относно състоянието на демокрацията, доброто управление и върховенството на закона в държавите кандидатки и потенциални кандидатки**
- 5. Статистически данни**